

Konkurransklagenemnda

Konkurransklagenemndas avgjørelse 29. mai 2024

Sak: 2023/1161

Klager: Vigmostad & Bjørke AS/Forlagshuset Vigmostad & Bjørke AS

Prosessfullmektig: Kvale Advokatfirma DA ved advokat Kristin Hjelmaas Valla

Konkurransklagenemndas medlemmer:

Tore Lunde, Tyra Merker og Ronny Gjendemsjø

1 Sakens bakgrunn

- (1) Vigmostad & Bjørke AS/Forlagshuset Vigmostad & Bjørke AS (heretter «Vigmostad & Bjørke») representert ved Kvale Advokatfirma DA (heretter «Kvale») har i brev av 13. desember 2023 fremmet krav om dekning av sakskostnader, jf. lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (heretter «forvaltningsloven») § 36.
- (2) Bakgrunnen for kravet er at Konkurransklagenemnda 23. november 2023 opphevet Konkurransetilsynets vedtak 29. november 2022 om illeggelse av overtredelsesgebyr mot Vigmostad & Bjørke, Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA (heretter «Gyldendal»), Cappelen Damm AS (heretter «Cappelen Damm»), H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS (heretter «Aschehoug») og Bokbasen AS (heretter «Bokbasen»). Vigmostad & Bjørke ble ilagt et overtredelsesgebyr på 92 600 000 kroner.
- (3) Konkurransetilsynets vedtak 29. november 2022 ble påklaget av alle partene. Vigmostad & Bjørke påklaget vedtaket 25. mai 2023, det vil si innenfor lovens frist på seks måneder, jf. konkurranseloven § 39 første ledd. Konkurransklagenemnda mottok klagesaken ved oversendelsesbrev 19. juni 2023. Det ble avholdt planmøte med klagerne 20. juni 2023. Nemnda mottok 3. august 2023 Vigmostad & Bjørkes merknader til Konkurransetilsynets oversendelsesbrev. Konkurransetilsynet kommenterte brevet i brev 15. august 2023. Vigmostad & Bjørke kommenterte dette brevet 25. august 2023.
- (4) Konkurransklagenemnda gjennomførte muntlig høring i saken 4. til og med 8. september 2023. Vigmostad & Bjørke innga kommentarer til det som fremkom under høringen 24. september 2023, og innga sine siste kommentarer 9. oktober 2023.
- (5) Konkurransklagenemnda traff vedtak 23. november 2023.
- (6) Fristen for å fremsette krav om sakskostnader er tre uker etter at vedtaket kom frem til parten, jf. forvaltningsloven § 36 tredje ledd tredje punktum. Vigmostad & Bjørke mottok

Postadresse:

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Telefon: +47 55 19 30 00 post@knse.no

Konkurransklagenemndas vedtak 23. november 2023. Krav pålydende 9 690 300,60 kroner, ekskl. mva., ble fremsatt i brev 14. desember 2023. Kravet er rettidig fremsatt.

- (7) Konkurransetilsynet innga merknader til kravets størrelse i brev 16. februar 2024.
- (8) Vigmostad & Bjørke har i brev 8. mars 2024 inngitt sine kommentarer til Konkurransetilsynets merknader. I samme brev, samt ved e-post 8. og 10. april 2024, har Vigmostad & Bjørke kommet med ytterligere redegjørelse om timebruk i saken og korrigering av kravets størrelse.
- (9) Karin Fløistad deltok som nemndsmedlem under hovedsaken, men har trukket seg fra behandling av spørsmålet om sakskostnader grunnet mulig inhabilitet på grunn av forhold oppstått etter at vedtak ble truffet i hovedsaken. Tore Lunde er i den forbindelse oppnevnt som setteleder av Konkurransklagenemnda i brev 26. februar 2024 fra Nærings- og fiskeridepartementet. Ronny Gjendemsjø, som var vara under hovedsaken, er oppnevnt som ordinært medlem ved behandling av sakskostnadskravene.

2 Vigmostad & Bjørkes krav

2.1 Innledning

- (10) Vigmostad & Bjørke krever dekket sakskostnader på 9 666 500,60 kroner. Beløpet omfatter kostnader til juridisk bistand fra Kvale og til fagkyndig bistand fra prof. dr. juris Erling Hjelmeng og Oslo Economics AS (heretter «Oslo Economics»).

2.2 Bistand fra Kvale

2.2.1 Perioden fra Konkurransetilsynets forhåndsvarsel 24. september 2020 til Konkurransetilsynets vedtak 29. november 2022

- (11) I denne perioden bistod Kvale Vigmostad & Bjørke med å tilbakevise Konkurransetilsynets hypoteser, faktumforståelse og juridiske vurderinger. Det har blitt utarbeidet tilsvaret til forhåndsvarselet og svar på informasjonspålegg fra Konkurransetilsynet, samt avholdt møter med Konkurransetilsynet.
- (12) Vigmostad & Bjørke oppgir at i perioden mellom Konkurransetilsynets forhåndsvarsel og til og med dagen før Konkurransetilsynets vedtak 29. november 2022, arbeidet i all hovedsak to advokater fra Kvale, men også ytterligere to advokater og en advokatfullmektig. I tillegg bistod også et fåtall andre advokater med avgrensede problemstillinger. Av dette kreves dekket [REDACTED] timer til et beløp på 3 376 200 kroner.

2.2.2 Perioden fra Konkurransetilsynets vedtak til Konkurransklagenemndas vedtak 23. november 2023

2.2.2.1 Innledning

- (13) I perioden mellom Konkurransetilsynets vedtak til Konkurransklagenemndas vedtak 23. november 2023 oppgir Vigmostad & Bjørke at Kvales arbeid bestod i arbeid knyttet til utarbeidelse av klage, etterfølgende skriv, forberedelse til og gjennomføring av muntlig høring, samt etterfølgende merknader og bistand frem til og med 23. november 2023.
- (14) I denne perioden er det oppgitt at arbeidet i det alt vesentlige har blitt gjennomført av to advokater. Ytterligere tre advokater har også bistått i denne perioden, samt et fåtall andre

advokater i begrenset grad. Av dette kreves dekket [REDACTED] timer til en kostnad på 5 716 750 kroner.

2.2.2.2 Arbeid knyttet til utarbeidelse av klage på Konkurransetilsynets vedtak 29. november 2022

- (15) For arbeid med klagen krever Vigmostad & Bjørke dekket [REDACTED] timer, til et beløp på 2 915 500 kroner.

2.2.2.3 Perioden fra inngivelse av klagen til avslutning av muntlig høring 8. september 2023

- (16) I perioden fra klagen ble inngitt og frem til muntlig høring for Konkurransklagenemnda krever Vigmostad & Bjørke dekket [REDACTED] timer til et beløp på 1 790 375 kroner.
- (17) Vigmostad & Bjørke krever videre dekket kostnader til tre advokaters arbeid under den muntlige høringen for Konkurransklagenemnda. For dette kreves dekket [REDACTED] timer til et beløp på 615 750 kroner.

2.2.2.4 Perioden etter muntlig høring og frem til Konkurransklagenemndas vedtak 23. november 2023

- (18) Vigmostad & Bjørke oppgir at i perioden etter muntlig høring og frem til og med dato for Konkurransklagenemndas vedtak har Kvale arbeidet [REDACTED] timer til et beløp på kroner 395 125 kroner.

2.3 Kostnader til fagkyndig bistand

2.3.1 Innledning

- (19) Vigmostad og Bjørke har vært bistått av både rettslig og økonomisk sakkyndige i forbindelse med saken. Totalt krever Vigmostad & Bjørke 593 550,60 kroner dekket i sakkyndigkostnader.
- (20) De sakkyndige oppgis å ha utarbeidet rapporter/betenkninger, som også har dannet grunnlaget for de sakkyndiges bistand under klageprosessen. Prof. Dr. juris Erling Hjelmeng og Jostein Skaar fra Oslo Economics ble ført som sakkyndige vitner under den muntlige høringen. Kostnaden knyttet til Oslo Economics sitt arbeid i saken har vært delt likt mellom Gyldendal, Aschehoug og Vigmostad & Bjørke.
- (21) Vigmostad & Bjørke anfører at kostnadene til de sakkyndige må vurderes samlet for hele Konkurransetilsynets saksbehandling, ettersom sakkyndigbistanden helt fra forhåndsvarseltidspunktet har vært nødvendig for å tilbakevise Konkurransetilsynets påstander. Rapportene utarbeidet i forbindelse med forhåndsvarselet, ble også vedlagt klagen, og var relevante i klagesaken. Etter Vigmostad & Bjørkes oppfatning ville også kostnadene til de sakkyndige trolig vært høyere for perioden etter Konkurransetilsynets vedtak, dersom de sakkyndige først hadde blitt bedt om å bistå etter vedtakstidspunktet.

2.3.2 Perioden fra forhåndsvarsel 24. september 2020 til Konkurransetilsynets vedtak 29. november 2022

2.3.2.1 Prof. Dr. juris Erling Hjelmeng

- (22) I perioden fra Konkurransetilsynets forhåndsvarsel til dagen før Konkurransetilsynets vedtak, krever Vigmostad & Bjørke dekket 80 000 kroner for honorar til prof. Dr. juris Erling Hjelmeng. Det er oppgitt at Hjelmeng arbeidet med saken [REDACTED] timer i denne perioden.

2.3.2.2 Oslo Economics

- (23) I perioden fra Konkurransetilsynets forhåndsvarsel til dagen før Konkurransetilsynets vedtak, krever Vigmostad & Bjørke dekket 273 100,01 kroner for honorar til Oslo Economics. I denne perioden er det oppgitt at Oslo Economics arbeidet [REDACTED] timer samlet for Gyldendal, Aschehoug og Vigmostad & Bjørke.

2.3.3 Perioden fra Konkurransetilsynets vedtak til Konkurransklagenemndas vedtak 23. november 2023

2.3.3.1 Prof. Dr. juris Erling Hjelmeng

- (24) I perioden mellom Konkurransetilsynets vedtak til Konkurransklagenemndas vedtak, krever Vigmostad & Bjørke dekket 107 250 kroner for honorar til prof. Dr. juris Erling Hjelmeng. Det er oppgitt at Hjelmeng arbeidet med saken [REDACTED] timer i denne perioden.

2.3.3.2 Oslo Economics

- (25) I perioden mellom Konkurransetilsynets vedtak til Konkurransklagenemndas vedtak, krever Vigmostad & Bjørke dekket 133 200 kroner for honorar til Oslo Economics. I denne perioden er det oppgitt at Oslo Economics arbeidet [REDACTED] timer samlet for Gyldendal, Aschehoug og Vigmostad & Bjørke.

3 Rettslig grunnlag

3.1 Forvaltningsloven § 36

- (26) Det rettslige grunnlaget for kravet om sakskostnader er forvaltningsloven § 36. Det fremgår av bestemmelsens første ledd:

«Når et vedtak blir endret til gunst for en part, skal han tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendig for å få endret vedtaket, med mindre endringen skyldes partens eget forhold eller forhold utenfor partens eller forvaltningens kontroll, eller andre særlige forhold taler mot det.»

- (27) Etter forvaltningsloven § 36 tredje ledd første setning skal spørsmålet om en part skal få dekning av sakskostnader, avgjøres av klageinstansen. Dersom underinstansen har truffet nytt vedtak i saken, er det denne som avgjør spørsmålet om dekning av sakskostnader.

3.2 Kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket

- (28) Bestemmelsen i forvaltningsloven § 36 første ledd gir rett til dekning av «*vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket*».

- (29) Dekning etter forvaltningsloven § 36 forutsetter at parten har hatt «*kostnader*». Dette er som hovedregel bare direkte kostnader parten har hatt ved å få endret det opprinnelige vedtaket. Kostnadene må i tillegg være «*vesentlige*». Vilkåret avskjærer i utgangspunktet mindre vesentlige utgifter som for eksempel kopiering og mindre reiser, jf. NOU 2019: 5 punkt 29.2.3. Partens eget arbeid med saken regnes i utgangspunktet ikke som en «*kostnad*» i lovens forstand.¹ Dette gjelder også arbeid som er utført av ansatte mv. hos

¹ SOMB-2004-64, JDLOV-2014-7205A, Arvid Frihagen, Forvaltningsloven, kommentarutgave, bind II, Oslo 1986 side 808 og Geir Woxholt, Forvaltningsloven med kommentarer, 5. utgave, Oslo 2011 side 601, Hans Petter Graver, Alminnelig forvaltningsrett, 5. utgave 2019 side 534.

en juridisk person som er part i saken, jf. klagenemndas avgjørelse i sak 2022/0620 med videre henvisninger.

- (30) Nødvendighetskriteriet innebærer at det må vurderes hvorvidt det var nødvendig å pådra seg utgiften for at forvaltningen skulle endre det opprinnelige vedtaket. Dette er et skjønnsmessig kriterium, som forutsetter en konkret vurdering av de fremsatte krav. Det må legges vesentlig vekt på saksbehandlingsfeilens art og sakens vanskelighetsgrad, se Ot. prp. nr. 3 (1976-1977) side 101 spalte 2. At saken har hatt stor økonomisk betydning for en part, er også relevant, se også Justisdepartementets uttalelse i JDLOV-1999-20138.
- (31) Ved vurderingen av om kostnadene var nødvendige for å få endret vedtaket, skal det legges vekt på hva parten selv med rimelighet har oppfattet som naturlige tiltak, jf. JDLOV-1976-2162 og NOU 2019: 5 punkt 23.2.3. Det er altså partenens subjektive vurdering som er utgangspunktet. Se tilsvarende eksempelvis Eckhoff/Smith, Forvaltningsrett, 10. utgave 2014, side 318 hvor det fremgår:

«Men det kan vanskelig kreves at utgiftene objektivt sett var nødvendige. Det må være tilstrekkelig at parten hadde grunn til å tro at de var det, [...]».

- (32) Det er likevel ikke slik at partene selv kan bruke ubegrenset med timer, med en svært høy timesats fordi de selv anså dette som nødvendig. Dette har også Sivilombudet lagt til grunn i sak 2013/2971 hvor Sivilombudet uttaler at:

«Jeg har i flere tidligere saker uttalt at man i vurderingen av om kostnadene var nødvendige skal ta utgangspunkt i partens subjektive oppfatning. Om kostnadene er nødvendige må avgjøres etter en konkret vurdering. I vurderingen skal det legges vesentlig vekt på hva parten selv og dennes advokat med rimelighet har oppfattet som naturlige tiltak. Det er likevel ikke slik at parten alene kan avgjøre hva som kan kreves dekket. I så tilfelle ville lovens begrensning til nødvendige kostnader ikke ha vært reell. Det er kun utgifter til tiltak som parten med rimelighet kunne anse som formålstjenlige som er omfattet av bestemmelsen.

Kravet om at kostnadene skal være nødvendige må antas å gjelde både timesats og timeforbruk. ...» (Konkurransklagenemndas utheving.)

- (33) Nærings- og fiskeridepartementet la i vedtak 12. desember 2019 til grunn at det stilles strengere krav til vurderingsevnen til parter som er representert ved advokater med spesialkompetanse og lang erfaring på fagområdet, sammenliknet med parter som ikke er representert av fagkyndig eller representert av fagkyndig uten spesialkompetanse på området. Dette hever terskelen for hvilke kostnader parten med rimelighet kan ha ansett som nødvendige.
- (34) Det er videre lagt til grunn i praksis at selv om det kan være i en parts interesse å pådra seg kostnader som går ut over det som har vært nødvendig for å få omgjort forvaltningsvedtaket, vil ikke disse kostnadene nødvendigvis oppfylle vilkåret om å være «nødvendige» etter forvaltningsloven § 36 første ledd. Det er lagt til grunn i praksis at profesjonelle aktører som bistår parten må informere parten om hvilke kostnader som er «nødvendige» i forvaltningslovens § 36s forstand, samt hvilke kostnader som går ut over dette, og som derfor i utgangspunktet ikke er dekningsberettigede.

- (35) Bestemmelsen oppstiller også et krav om årsakssammenheng mellom utgifter parten har pådratt seg i klageprosessen og vedtaksendringen, jf. kravet om at kostnadene må ha vært *«nødvendige for å få endret vedtaket»*. I nødvendighetskravet ligger det en avgrensning mot utgifter som ikke er knyttet til omgjørings- eller klagesaken, se også Justisdepartementets uttalelse i JDLOV-2005-7958. Utenfor bestemmelsen faller derfor kostnader påløpt i forkant av et vedtak, og kostnader til etterarbeid etter et endringsvedtak. I NOU 2019:5 punkt 29.6.1 uttaler departementet at forvaltningsloven § 36 gir *«ingen rett til å få dekket av det offentlige [...] sakskostnader som en part pådrar seg under behandlingen i første instans, selv om parten får medhold fullt ut»*. Kostnader til arbeid med å gjennomgå og forklare avgjørelsene, samt fremsettelse av krav om sakskostnader for en part, anses ikke som «nødvendige» for å få endret vedtaket, selv om arbeidet har nær tilknytning til resten av arbeidet med saken, jf. JDLOV-1998-2787 og SOMB-2000-54.

4 Konkurransesklagenemndas vurdering

4.1 Innledning

- (36) Konkurransetilsynets vedtak ble rettskraftig opphevet ved Konkurransesklagenemndas vedtak 23. november 2023. Dermed ble vedtaket *«endret til gunst»* for Vigmostad & Bjørke, jf. forvaltningsloven § 36 første ledd. Det er heller ikke tvilsomt at kostnadene har vært *«vesentlige»*. Ingen av unntaksreglene i forvaltningsloven § 36 første ledd for å ikke tilkjenne sakskostnader er aktuelle i denne saken. Spørsmålet er dermed hvilke kostnader som har vært nødvendige for Vigmostad & Bjørke, og om kravet til årsakssammenheng er oppfylt, jf. forvaltningsloven § 36 første ledd.
- (37) Vigmostad & Børke har opplyst at selskapet har fradragsrett for kostnadene til advokattjenester og sakkyndiges arbeid. Merverdiavgift inkluderes derfor ikke i kostnadene.

4.2 Kostnader til Kvales arbeid med saken

4.2.1 Innledning

- (38) I vurderingen av hvilke kostnader som har vært nødvendige, er det som nevnt over, relevant å vektlegge sakens art, vanskelighetsgrad og omfang. At saken har hatt stor økonomisk betydning for Vigmostad & Bjørke, slik Vigmostad & Bjørke har anført, er også relevant, se tilsvarende JDLOV-1999-20138. Som også nevnt over, er det likevel slik at selv om det kan være i en parts interesse å pådra seg kostnader, vil ikke disse kostnadene nødvendigvis oppfylle vilkåret om å være *«nødvendige»* etter forvaltningsloven § 36 første ledd.
- (39) Klagesaken gjaldt spørsmål hvor det er en fordel å bruke advokater med særlig fagkunnskap innen konkurranserett. Timeprisene for advokatene i teamet til Kvale er høye, og har variert mellom [REDAKTERT] kroner og [REDAKTERT] kroner. Dette skyldes at advokatene er spesialiserte konkurranserettsadvokater. Konkurransesklagenemnda finner ikke grunnlag for at selve timeprisene skal reduseres i denne saken, men det forventes da at advokatene

er mer presise og arbeider mer effektivt enn advokater uten slik særskilt fagkunnskap, se også JDLOV-1989-1123.²

- (40) Teamet til Kvale har i all hovedsak bestått av to advokater, men med bistand fra flere andre advokater i perioder. Konkurransetilsynets vedtak legger til grunn at det i en sak av denne størrelsen kan være behov for flere advokater. Dette krever imidlertid at både organiseringen og utførelsen av arbeidet gjennomføres effektivt.
- (41) Vigmostad & Bjørke krever dekket kostnader til advokatbistand i ulike perioder, fra mottak av Konkurransetilsynets forhåndsvarsel 24. september 2020 til Konkurransetilsynets vedtak 23. november 2022. Konkurransetilsynets vedtak finner det hensiktsmessig å behandle de ulike periodene punktvis under.

4.2.2 Perioden fra forhåndsvarsel 24. september 2020 til Konkurransetilsynets vedtak 29. november 2022

- (42) Vigmostad & Bjørke anfører at det er rimelig å dekke også kostnader i forbindelse med arbeid knyttet til perioden fra Konkurransetilsynets varsel og frem til Konkurransetilsynets vedtak, herunder også kostnader knyttet til svar på informasjonspålegg fra Konkurransetilsynet.
- (43) Vigmostad & Bjørke viser i den forbindelse til at forvaltningsloven § 36 etter Vigmostad og Bjørkes oppfatning, ikke inneholder noen lovfestet tidsgrense for hvilke vesentlige og nødvendige sakskostnader som kan tilkjennes, og at de anførsler som ble fremsatt i denne fasen av saken, har hatt innvirkning på det endelige resultatet i saken. Særlig hvor forvaltningen har gitt varsel om et vedtak, vil det være rimelig å få dekket kostnader til arbeid for å fremsette innsigelser og saksopplysninger til forhåndsvarselet, i håp om å hindre eller endre innholdet i vedtaket som er varslet. Etter Vigmostad & Bjørkes oppfatning må dette særlig gjelde når det viser seg at innsigelsene var korrekte og vedtaket senere ble omgjort.
- (44) Vigmostad & Bjørke anfører videre at det ikke eksisterer noen rettslige skranker som hindrer Konkurransetilsynets vedtak fra å tilkjenne sakskostnader relatert til forlagets utgifter ved besvarelse av informasjonspålegg, og viser i den forbindelse til nemndas avgjørelse i sak 2022/0620.
- (45) Ordlyden i forvaltningsloven § 36 første ledd, «for å få endret vedtaket», tilsier at det må foreligge et vedtak fra underinstansen, og at det er kostnader som er pådratt etter at dette vedtaket er truffet, som kan dekkes i medhold av bestemmelsen.
- (46) I Ot. prp. nr. 3 (1976-1977) uttales det generelt om hensynene bak bestemmelsen på side 101:

«Hovedbegrunnelsen for bestemmelsen er at det kan være rimelig at det offentlige dekker de utgifter som en person pådrar seg for å få endret uriktige forvaltningsvedtak».

- (47) Departementet forutsetter her at utgiftene pådras i den hensikt å endre et vedtak, og «[e]n slik hensikt kan vanskelig tenkes å foreligge før vedtaket er fattet», jf. SOMB-2014-1963.

² Se også vedtak fra Nærings- og fiskeridepartementet 12. desember 2019 – El-proffen AS/EP Contracting, Arkel Asker og Bærum AS, Hoel Elektro AS og Røa Elektriske AS (partene) klage på Konkurransetilsynets avgjørelse av 21. desember 2018 om dekning av sakskostnader.

Sivilombudet uttalte i denne uttalelsen videre at forvaltningspraksis «trekker [...] nokså entydig i retning av at det må trekkes en tidsgrense ved anvendelsen av § 36».

- (48) Konkurransklagenemndas gjennomgang av forvaltningspraksis bekrefter Sivilombudets oppfatning i SOMB-2014-1963. Nemnda legger derfor til grunn at selv om ordlyden ikke i seg selv uttrykkelig angir at det må trekkes en slik tidsgrense, må både forarbeidene og forvaltningspraksis tolkes slik at det foreligger en grense. Nemnda kan ikke se at det foreligger uttalelser verken fra Justisdepartementets lovavdeling eller fra Sivilombudet, som tilsier at man skal utvide anvendelsesområdet til å omfatte sakskostnader pådratt før et vedtak er truffet av underinstansen.
- (49) Konkurranselagenemnda nevner i den forbindelse at forvaltningsloven § 36 første ledd ikke er ment å gi grunnlag for at en part skal holdes skadesløs i sitt møte med forvaltningen. Formålet med et forhåndsvarsel er dels å gi en part anledning til å uttale seg for å ivareta sine interesser i saken, men særlig for å bidra til at Konkurransetilsynet kan avklare de faktiske omstendighetene slik at et eventuelt vedtak kan treffes på et riktig og mest mulig fullstendig grunnlag. I sin samhandling med forvaltningen må den private part etter nemndas oppfatning i atskillig utstrekning bidra til sakens opplysning, uten at parten dermed kan forvente å få dekket de kostnader og den innsats som dette innebærer. I disse tilfellene følger byrdene av lovpålagt opplysningsplikt, og det kan legges relativt omfattende byrder på den private i form av f.eks. informasjonspålegg, uten at dette kan anses som urimelig. Sakskostnader i forbindelse med å imøtegå et forhåndsvarsel er å anse som en naturlig del av saksutredningen og opplysning av saken før et vedtak treffes, og kan ikke dekkes etter forvaltningsloven § 36, jf. tilsvarende i SOMB-2006-66. Sakskostnader Vigmostad & Bjørke har pådratt seg under Konkurransetilsynets behandling av saken faller derfor utenfor forvaltningsloven § 36.
- (50) Konkurransklagenemnda bemerker for øvrig at saken gjaldt mistanke om deling av prisinformasjon, og det forelå etter nemndas oppfatning rimelig grunn for Konkurransetilsynet til å undersøke disse forholdene nærmere. Konkurransklagenemnda kan derfor heller ikke se at det er grunnlag for å tilkjenne sakskostnader for denne perioden på et rent rimelighetsgrunnlag.
- (51) Konkurranselagenemnda kan etter dette ikke se at det er grunnlag for å tilkjenne Vigmostad & Bjørke dekning for kostnader pådratt i tiden fra mottak av Konkurransetilsynets forhåndsvarsel og frem til Konkurransetilsynet traff vedtaket 29. november 2022.

4.2.3 Perioden fra Konkurransetilsynets vedtak til Konkurransklagenemndas vedtak 23. november 2023

4.2.3.1 Arbeid knyttet til utarbeidelse av klage på Konkurransetilsynets vedtak 29. november 2022

- (52) Kvaless arbeid med Vigmostad & Bjørkes klage på Konkurransetilsynets vedtak kreves dekket med et beløp på 2 915 500 kroner, som tilsvarer [REDACTED] timers arbeid. I denne perioden arbeidet syv advokater med saken.
- (53) Klagen til Vigmostad & Bjørke var på 62 sider, i tillegg til vedlegg. Sakens art, vanskelighetsgrad og omfang, og det at saken har hatt stor økonomisk betydning for Vigmostad & Bjørke, gjorde det naturlig å legge ned betydelig innsats for å imøtegå Konkurransetilsynets vedtak.

- (54) Etter forvaltningsloven § 36 første ledd er det «nødvendige» kostnader som kan kreves dekket, og i dette tilfellet er Konkurransesklagene nemnda av den oppfatning at advokater med særskilt fagkompetanse innenfor konkurranserett i større grad burde organisert arbeidet mer effektivt. Til sammenligning brukte Aschehoug i all hovedsak to advokater til dette arbeidet, som brukte [REDACTED] timer.
- (55) Konkurransesklagene nemnda legger etter dette til grunn at utarbeidelse av klagen ikke nødvendiggjorde et arbeidsomfang på [REDACTED] timer. Nemnda tar imidlertid hensyn til at Vigmostad & Bjørke også måtte forholde seg til problemstillinger som ikke gjorde seg gjeldende for de øvrige klagerne, og reduserer derfor beløpet for denne perioden skjønnsmessig med 10 prosent.
- (56) Vigmostad & Bjørke tilkjennes etter dette et beløp på 2 623 950 kroner for arbeidet i denne perioden.
- 4.2.3.2 Perioden fra klagen ble inngitt og frem til avslutning av den muntlige høringen 8. september 2023*
- (57) I perioden etter klagen ble inngitt og frem til avslutning av den muntlige høringen er det oppgitt at fire advokater arbeidet med saken. Arbeidet det kreves dekning for, gjelder [REDACTED] timer fra klage til muntlig høring, og [REDACTED] timer under den muntlige høringen. Til sammen kreves det et beløp på 2 406 125 kroner.
- (58) Konkurransesklagene nemnda er av den oppfatning at timetallet er vesentlig for høyt i forhold til det som fremstår som nødvendig for forsvarlig forberedelse til og gjennomføring av muntlig høring. Dette må sees i sammenheng med at høringen med en ramme på fem dager var fordelt på fem ulike parter som samarbeidet. Konkurransetilsynet hadde på sin side omtrent halvparten av tiden.
- (59) Vigmostad & Bjørke krever dekket deltakelse av tre advokater under store deler av den muntlige høringen. Etter Konkurransesklagene nemndas skjønn var det ikke nødvendig med så mange advokater til stede. Cappelen Damm var til sammenligning representert med én advokat under høringen.
- (60) Vigmostad & Bjørkes advokat-team hadde heller ikke en særlig rolle før eller under høringen, slik som Aschehougs og Cappelen Damms advokater, som hadde ansvaret for henholdsvis klagerens innledningsforedrag og partenes felles faktiske utdrag.
- (61) Konkurransesklagene nemnda legger til grunn at tiden fra klagen ble inngitt og frem til den muntlige høringen var avsluttet, ikke nødvendiggjorde et arbeidsomfang på [REDACTED] timer. Til sammenligning krever Cappelen Damm dekket arbeid fra sine advokater med [REDACTED] timer for samme periode. Nemnda har hensyntatt at Konkurransetilsynet fremla nye bevis kort tid før den muntlige høringen, og at dette medførte noe ekstraarbeid. Nemnda finner likevel å redusere beløpet for denne perioden skjønnsmessig med 55 prosent.
- (62) Vigmostad & Bjørke tilkjennes etter dette et beløp på 1 082 756 kroner for arbeidet i denne perioden.

4.2.3.3 *Perioden etter muntlig høring for Konkurransklagenemnda og frem til Konkurransklagenemndas vedtak 23. november 2023*

- (63) Vigmostad & Bjørke oppgir at i perioden fra muntlig høring ble avsluttet til Konkurransklagenemndas vedtak, har Kvale arbeidet [REDACTED] timer til et beløp på 395 125 kroner.
- (64) Konkurransklagenemnda finner det naturlig at Vigmostad & Bjørke vurderte det som nødvendig å inngi avsluttende merknader etter den muntlige høringen. På den annen side var saken i stor grad belyst gjennom klagen, senere merknader og den muntlige høringen. Nemnda anser derfor arbeidsomfanget som vesentlig for høyt. Nemnda har også her tatt hensyn til at Vigmostad & Bjørke måtte forholde seg til problemstillinger som ikke gjorde seg gjeldende for de øvrige klagerne, men finner likevel at det ikke kan ha vært nødvendig å bruke [REDACTED] timer på dette arbeidet. Aschehoug brukte til sammenligning [REDACTED] timer på å inngi slike merknader.
- (65) Konkurransklagenemnda reduserer beløpet for denne perioden skjønnsmessig med 70 prosent.
- (66) Vigmostad & Bjørke tilkjennes etter dette et beløp på 118 538 kroner for arbeidet i denne perioden.

4.3 Kostnader til sakkyndige

4.3.1 Innledning

- (67) Vigmostad & Bjørke har fremmet krav for bruk av økonomisk sakkyndige på til sammen 593 550,60 kroner.
- (68) Prof. Dr. juris Erling Hjelmeng var juridisk sakkyndig i saken og Oslo Economics var økonomisk sakkyndig i saken. Bistanden omfattet utarbeidelse av juridiske og økonomiske betenkninger/rapporter før Konkurransetilsynets vedtak, samt forberedelse og gjennomføring av innlegg under høringen. Vigmostad & Bjørke, Aschehoug og Gyldendal delte på kostnadene til Oslo Economics.
- (69) Konkurransklagenemnda er enig i at det for Vigmostad & Bjørke kan ha blitt oppfattet som nødvendig å benytte særskilt juridisk og økonomisk fagkunnskap innen konkurranserett og konkurranseøkonomi for å få endret vedtaket, da denne sakstypen fordrer mange kompliserte juridiske og økonomiske analyser og vurderinger. Nemnda bemerker likevel at når det innhentes juridisk bistand i form av advokater, vil utgangspunktet være at disse vil ivareta partens behov for juridisk fagkompetanse. Dette må sees i sammenheng med kravet som stilles til effektiv organisering av arbeidet knyttet til en klage.
- (70) Spørsmålet er om denne bistanden, og omfanget av den, har vært nødvendig for å få endret vedtaket.

4.3.2 Sakkyndig bistand før Konkurransetilsynets vedtak

- (71) Det er bare arbeid knyttet til klagesaken som kan kreves dekket. Normalt avskjøres derfor kostnader for arbeid utført før tidspunktet for underinstansens vedtak. Rapportene til både Hjelmeng og Oslo Economics var utarbeidet i forbindelse med Konkurransetilsynets saksbehandling, og arbeidet knyttet seg ikke til klagesaken. Kostnader forbundet med

disse rapportene kan da ikke kreves dekket etter forvaltningsloven § 36, selv om de ble brukt av Vigmostad & Bjørke og de sakkyndige i forbindelse med klagen.

- (72) Konkurranseskilagenemnda kan etter dette ikke se at det er grunnlag for å tilkjenne Vigmostad & Bjørke dekning for kostnader pådratt i tiden fra mottak av Konkurransetilsynets varsel og frem til Konkurransetilsynet traff vedtaket 29. november 2022.

4.3.3 Perioden fra Konkurransetilsynets vedtak til Konkurranseskilagenemndas vedtak 23. november 2023

4.3.3.1 Prof. Dr. juris Erling Hjelmeng

- (73) I denne perioden er det oppgitt at Hjelmeng arbeidet ■■■ timer med saken til et beløp på 107 250 kroner. Timeprisen til Hjelmeng var ■■■ kroner.
- (74) Som nevnt over, er utgangspunktet at en part vil få tilstrekkelig juridisk bistand gjennom bistand fra advokater med særskilt fagkompetanse. Konkurranseskilagenemnda finner likevel under en viss tvil å tilkjenne Vigmostad & Bjørke kostnader til engasjementet av Hjelmeng, særlig av hensyn til at timeforbruket er relativt moderat og tematikken for hans bistand har vært avgrenset og i liten grad ført til dobbeltarbeid.
- (75) Vigmostad & Bjørke tilkjennes etter dette 107 250 kroner for Hjelmengs arbeid med saken.

4.3.3.2 Oslo Economics

- (76) Kravet på 133 200 kroner gjelder Vigmostad & Bjørke sin andel av kostnadene til Skaars forberedelse til muntlig høring og hans presentasjon under høringen. Hans presentasjon bygget på tidligere utarbeidet rapport. Timeprisen til Skaar var ■■■ kroner. Arbeidet som er utført tilsvarer ■■■ timers arbeid fra Skaars side.
- (77) Med en høy timepris som spesialist innenfor konkurranseøkonomi fordres det at arbeidet organiseres og utføres med høy grad av effektivitet. Konkurranseskilagenemnda vurderer timetallet til Skaar som vesentlig for høyt i forhold til hva som anses som nødvendig for forsvarlig forberedelse til en muntlig høring og gjennomføring av denne. Nemnda finner derfor å redusere beløpet skjønnsmessig med 65 prosent.
- (78) Vigmostad & Bjørke tilkjennes etter dette 46 620 kroner for Skaars arbeid med saken.

5 Konklusjon

- (79) Det tilkjennes dekning for kostnader med totalt 3 979 114 kroner ekskl. mva.

6 Avgjørelse

- (80) Konkurranseskilagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:
- (81) Konkurranseskilagenemnda dekker sakskostnader til Vigmostad & Bjørke med 3 979 114 kroner ekskl. mva.

- (82) Avgjørelsen kan påklages i samsvar med reglene i forvaltningsloven § 28 jf. forvaltningsloven § 36 tredje ledd. Klagen sendes til Konkurransklagenemnda v/Klagenemndssekretariatet, mens stiles til Nærings – og fiskeridepartementet. Klagefristen er 3 uker fra underretningen er kommet frem, jf. forvaltningsloven § 29.

Avgjørelsen er enstemmig.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur